

**ЖАНРАВА-СТЫЛІСТЫЧНЫЯ АДМЕТНАСЦІ ФУНЕРАЛЬНАГА ЗБОРНИКА
САЛАМОНА РЫСІНСКАГА «MONUMENTA... DIVERSIS PERSONIS... POSITA»
(‘ПОМНІКІ... ПАСТАЎЛЕННЫЯ... РОЗНЫМ АСОБАМ’) (1614)**

Рассматривается фунеральный сборник «Monumenta... diversis personis... posita» («Памятники... поставленные... разным особам») Соломона Рысинского в контексте литературной теории XVI–XVII вв. Определены основные мотивы стихов (похвала, плач, утешение); предложена жанровая идентификация прозаических и стихотворных произведений.

The article considers Solomon Rysinsky's collection of funeral works «Monumenta... diversis personis... posita» ('Monuments... erected... to different people') in the context of contemporary literary theory. Main motifs of the poems are defined (praise, lamentation, consolation). Genre identification of the prose and poetic works is suggested.

1. Вершаваныя і празаічныя фунеральныя творы ў спадчыне Саламона Рысінскага. У XVII ст. фунеральная паэзія набывае надзвычайную папулярнасць у колах беларускіх арыстакратаў, становіцца «свайго роду шляхецкай паэзіяй» (Zabłocki 1999, 167). На думку С. Кавалёва, мода на стварэнне эпітафій і іншых сямейна-рытуальных твораў у Вялікім Княстве Літоўскім узнікла дзякуючы прыезду ў Вільню знакамітага іспанскага паэта П. Раізія (1505–1571), у якога беларуска-літоўскія магнаты замаўлялі эпітафіі яшчэ пры жыцці (гл. Кавалёў 2010, 103).

Фунеральныя творы ў літаратуры Вялікага Княства Літоўскага XVI–XVII стст. былі прадстаўлены такімі жанрамі, як *эпіцэдый* (дасл. «верш на скон» <грэц. *ἐπικήδειον* <ἐπι- ‘на-’ і *κηδεία* ‘пахаванне’), *эпітафія* (дасл. «надгробак» <грэц. *ἐπιτάφιος* <ἐπι- ‘на-’ і *ταφή* ‘грабніца’), *трэн* (грэц. *θρήνος* ‘плач, лямант’) і *нэнія* (лац. *naenia* ‘жалобная песня’). Усе гэтыя творы былі разнавіднасцямі *carmen funebre* – панегрычнага верша, напісанага з нагоды смерці пэўнай асобы. Існавалі таксама празаічныя фунеральныя жанры, прадстаўленыя ў асноўным пахавальнымі казаннямі і надмагільнымі празаічнымі інскрыпцыямі.

Тэндэнцыя да пашырэння папулярнасці фунеральных твораў яскрава адбілася ў творчасці беларускага гуманіста, філалага, паэта і перакладчыка Саламона Рысінскага (1560–1625). Працяглы час Рысінскі выконваў абавязкі прыдворнага паэта, менавіта таму прынагодная паэзія ўвогуле, і ў прыватнасці фунеральная тэматыка, займае асаблівае месца ў яго спадчыне.

Першыя фунеральныя вершы Саламона Рысінскага з’яўляюцца ўжо ў яго раннім эпістальным зборніку «*Epistolarum libri duo*» (Альтдорф, 1587). Сярод лістоў Рысінскі публікуе эпітафію даччэ Іягана Бусерцыя, рэктара Альтдорфскага ўніверсітэта, а таксама вельмі ўдалы літаратурны эксперымент на фунеральную тэму – «Эпітафію самому сабе» (падрабязней гл.: Прыстаўка 2011).

Большасць фунеральных твораў Рысінскага змяшчаецца ў лацінамоўным зборніку «*Monumenta... diversis personis... posita*» («Помнікі... пастаўленыя... розным асобам»), апублікаваным як дадатак да выдання «*Rerum ab illustrissimo Principe Christophoro Radivilio... gestarum... epitome*» («Эпітамэ... дзеяў найсвятлейшага князя Крыштафа Радзівіла») (Любча, 1614) (гл. Rysinius 1614, 21–57 <без пагінацыі>). Зборнік «Эпітамэ» быў задуманы Рысінскім як літаратурны помнік, што павінен быў увекавечыць памяць пра славу тага магната князя Крыштафа Радзівіла (1547–1603) і іншых прадстаўнікоў беларускай і польскай арыстакратыі.

Твор «*Monumenta... diversis personis... posita*» («Помнікі... пастаўленыя... розным асобам») уяўляе сабой зборнік вершаваных і празаічных інскрыпцый, створаных Рысінскім для аздаблення надмагільных кампазіцый знакамітых асоб. У выданні знайшлі адлюстраванне «помнікі», пастаўленыя ў гонар кашталяна троцкага князя Юрыя Радзівіла (1578–1613), яго маленькіх нашчадкаў Яна, Станіслава і Кацярыны, у гонар княгіні слуцкай Соф’і Радзівіл (1585–1612), Мікалая – сына Крыштафа Радзівіла, Андрэя Волана (к. 1530–1610), а таксама помнікі прадстаўніцам знатных польскіх родаў Барбары Асалінскай, Эльжбэце Турскай, Рэгіне Бучынскай – усяго 10 «помнікаў». Да зборніка «*Monumenta...*» таксама прымыкае твор «*Exequalia monumenta*» («Пахавальныя помнікі»), дзе сабраныя вершы, якія аздаблялі помнік Крыштафа Радзівіла (гл. Rysinius 1614, 16–20).

2. Жанравыя адметнасці вершаваных твораў з «*Monumenta... diversis personis... posita*». Кожны «помнік» аформлены як копія надмагільнай кампазіцыі, выкананай з дапамогай Рысінскага. Празаічныя надпісы прадстаўлены так, як яны павінны выглядаць на магільным помніку: тэкст разбіты на радкі, ключавыя словы набраны вялікімі літарамі, загаловкі ўказваюць, у якім месцы размяшчаўся той ці іншы надпіс: *inscriptio labari* ‘надпіс на сцягу’, *inscriptio tabulae argenteae* ‘надпіс на срэбнай дошцы’, *in frontispicio monumenti* ‘на пярэднім баку помніка’, *in aversa parte monumenti* ‘на адваротным баку помніка’. Празаічны тэкст арганічна чаргуецца з вершаваным. Паэтычныя творы адрозніваюцца па працягласці: самы кароткі верш складаецца з 4, а самы працяглы – з 48 радкоў.

* Вершаваныя творы са зборніка «*Monumenta... diversis personis... posita*» былі перакладзены на рускую мову Я. Парэцкім (гл. Порецкий 1983, 67–71). У дадзеным артыкуле празаічныя і вершаваныя фрагменты твораў Рысінскага цытуюцца ў падрэдкавым перакладзе аўтара артыкула. – Я. П.

Фунеральныя вершы Рысінскага напісаны элегічным двувершам – памерам, традыцыйным для паэзіі гэтага жанру. Выключэнне складае эпітафія са зборніка «*Exequalia monumenta*», надрукаваная пад загаловак *Inscriptio labari* ‘надпіс на сцягу’ і прысвечаная Крыштафу Радзівілу (16 радкоў гекзаметра). На нашу думку, памер верша і месца яго размяшчэння абраны невыпадкова. Радкі, напісаныя «гераічным вершам», змешчаныя на сцягу, павінны былі падкрэсліць эпічнасць подзвігаў героя, яго выбітную ролю ў абароне Бацькаўшчыны: *Cum Bellona suos ipsum raptaret ad usus, // Regibus et patriae studiumque, fidemque probavit <...> // Ad capitis canos, adque ultima limina vitae, // In bello constans ipsum fortuna secuta est* ‘Калі Белона ўзяла яго для сваіх патрэб, ён даказаў сваю стараннасць і вернасць каралям і радзіме <...> Да сівізны ў галаве, да апошніх імгненняў жыцця фартуна задавалася нязменна прыхільнай да яго’ (Rysinius 1614, 17).

Большасць вершаў са зборніка «*Monumenta...*» трэба аднесці да жанру эпітафіі, паколькі яны маюць непасрэднае матэрыяльнае ўвасабленне і суадносяцца з рэальнымі надмагільнымі інскрыпцыямі. Менавіта дадзены аспект эпітафій адзначаў знакаміты тэарэтык паэзіі Юлій Цэзар Скалігер (1484–1558), гаворачы пра адрозненні ў такіх жанрах, як эпіцэдый, эпітафія, трэн і нэнія: *epitaphium etiam Elogium ipsum dictum est, quod tumulo inscribitur* ‘эпітафіяй таксама называецца сам надпіс, які пакідаюць на магіле’ (Scaliger 1581, 122).

Разам з тым два вершы Рысінскага – эпітафія князю Юрыю Радзівілу, якую Рысінскі назваў *Iessus* ‘плач на пахаванні’, і эпітафія княгіні Соф’і Радзівіл, якая мае заглавак *Naenia* ‘пахавальная песня’, маюць выразныя прыкметы жанру «нэнія». Паводле вядомага езуіцкага тэарэтыка паэзіі Якуба Пантана (1542–1626), *Naenia carmen erat... quae ad mortui laudem declarandam, luctumque astantibus commouendum faciebant* ‘Нэнія была вершам... у якім паведамлялася тое, што павінна было праславіць памерлага, і які выклікаў плач у прысутных’ (Pontanus 1594, 14).

У сваім трактаце Юлій Скалігер вылучыў наступныя элементы эпітафіі: *laudes* ‘пахвала’, *iacturae demonstratio* ‘апісанне страты’, *luctus* ‘плач’, *consolatio* ‘суцяшэнне’, *exhortatio* ‘падбадзёрванне’ (Scaliger 1581, 122). Структурныя элементы *comploratio* ‘аплакванне’, *laudatio* ‘пахвала’, *consolatio* ‘суцяшэнне’ былі перанятыя эпітафіяй у фунеральнага жанру «эпіцэдый» і зафіксаваныя ўжо ў I ст. н. э. Напрыклад, такую будову эпітафіі можна назіраць ужо ў рымскага паэта Марцыяла (гл. Zabłocki 1999 [a], 217).

У фунеральных творах Рысінскага структурныя элементы эпітафіі, названыя Скалігерам, не з’яўляюцца абавязковымі. Паэт не моцна прытрымліваецца пэўных паэтычных правілаў і намагаецца не абмяжоўваць свой талент залішнімі тэарэтычнымі прадпісаннямі. Матывамі, якія найчасцей сустракаюцца ў яго эпітафіях, з’яўляюцца *comploratio*, *laudatio* і *consolatio*. Элементы гэтыя часта пераплятаюцца, у некаторых эпітафіях прадстаўлены толькі адзін, магчыма, гэта абумоўлена абмежаваным памерам надмагільнай інскрыпцыі.

Разгортваючы матыў пахвалы (*laudatio*), Рысінскі апелюе да традыцыйных тагачасных каштоўнасцей. Так, у вершах, прысвечаных Радзівілам, падкрэсліваецца іх радавітасць, вайсковая доблесць (*virtus*) і набажнасць (*pietas*). Апошняя характарыстыка павінна была адзначаць заслугі прадстаўнікоў гэтага роду ў справе падтрымкі Рэфармацыі ў Вялікім Княстве Літоўскім. У эпітафіі дзеячу беларуска-літоўскай Рэфармацыі, выбітнаму філосафу, правазнаўцу і палемісту Андрэю Волану (к. 1530–1610) праслаўляецца яго вучонасць. Рысінскі называе яго «зоркай паўночнага свету» (*arctoi sidus orbis*); ён «вядомы сваім талентам і на Усходзе, і на Захадзе» (Rysinius 1614, 46–47).

Вельмі цікавую і незвычайную характарыстыку Саламон Рысінскі даў княгіні служкай Соф’і Радзівіл, апошняй прадстаўніцы роду Алецькавічаў, якая пазней стала кананізаванай беларускай святой. *O felix animo, felix o dotibus illis, // Quas in faemineo corpore luno fovet. // Unica Slucensi de fidere stella relicta, // Inter lituanas gloria prima nurus* ‘О дабрашчасная духам, о дабрашчасная тымі дарамі, якімі Юнона дабрашчасна жаноцае цела! Ты адзіная зорка, пазасталая ў служкім сузор’і, першая ў славе паміж літоўскімі дзевамі’ (Rysinius 1614, 32). Побач з гэтымі традыцыйнымі эпітэтамі, якія падкрэслівалі жаночыя «цноты» княгіні Соф’і, Рысінскі надзяляе яе незвычайнымі для жанчыны гераічнымі якасцямі: «*Heroina tuo magno haud minor ipsa marito*» ‘Ты гераіня, не меншая за твайго вялікага мужа’. Цяжка сказаць, што канкрэтна меў на ўвазе паэт пад такой характарыстыкай. Магчыма, Рысінскі адзначаў асветніцкі подзвіг княгіні, якая шмат зрабіла для захавання ў сваіх уладаннях праваслаўнай веры, падобна як і яе муж прыклаў вялікія намаганні для абароны пратэстантызму (гл. Грыцкевіч 2007, 497).

Калі ў эпітафіі адсутнічаюць падставы для *laudatio*, напрыклад, з прычыны непрацяглага жыцця памерлага, дамінуючым матывам становіцца суцяшэнне (*consolatio*). Узорам можа быць эпітафія Кацярыне Радзівіл, дачцэ князя Юрыя Радзівіла, якая памерла ва ўзросце 6 месяцаў: *Vita quid est? Gelidae trepida exspectatio Mortis. // Mors autem? Vitae dulcis origo novae. // Dum moritur caris Catharina parentibus ergo // Mox immortalis nascitur illa Deo* ‘Чым ёсць жыццё? Мітуслівае чаканне халоднай смерці. А смерць? Салодкі пачатак новага жыцця. Калі памірае для дарагіх бацькоў Кацярына, яна нараджаецца для несмяротнага Бога’ (Rysinius 1614, 44).

Тэма суцязэння адкрывала прасторы для філасофскай рэфлексіі над сутнасцю жыцця і смерці. Смерць у Рысінскага атрымоўвае дваістае асэнсаванне. З аднаго боку, у ёй няма нічога страшнага, яна толькі «пачатак новага жыцця», з другога – смерць персаніфікуецца то ў вобразе бязлітаснай істоты з вострым сярпом (гл. Rysinius 1614, 33), то ў вобразе Парк – багінь лёсу, якія з зайздасцю спаборнічаюць адна з адной і тым самым памнажаюць пакуты людзей (гл. Rysinius 1614, 38).

Матыў плачу (*comploratio*) асабліва выразна гучыць у пахавальных вершах князю Юрыю Радзівілу і княгіні Соф’і Радзівіл, якія Рысінскі напісаў у стылістыцы заплачкі-трэнаса. Абодва творы маюць характэрны зачын. Так, верш на смерць Юрыя Радзівіла пачынаецца чатырохкратным *siccine* ('няўжо'): *Siccine te Princeps, Superis dilecte, Georgi, // A nostris oculis Mors inopina rapit!* 'Няўжо ты, княжа Юры, любімы багамі, нечакана ўзяты смерцю ад нашых вачэй' (Rysinius 1614, 25).

Падобная танальнасць гучыць у эпітафіі Соф’і Радзівіл, якая пачынаецца двухкратным воклічам *heu* 'о, авохці': *Heu certa incerti semper moliminia Fati! // Heu nullis expositum flebile mortis iter!* 'О, на жаль, заўсёды дакладныя высілкі недакладнага лёсу! О, на жаль, нікому не зразумелыя поўныя скрухі шляхі смерці' (Rysinius 1614, 32).

Апісваючы няўмольнасць смерці, Рысінскі па-майстэрску ўплятае ў мелодыю плачу лаўдацыйныя ноткі, разгортваючы перад вачамі чытача панараму вартасцей памерлай: смерць не зважае на «мужныя дзеі продкаў», на «славу роду» і «сілу розуму», ні на багацце, ні на «цвет маладосці», ні на «знешнасць багіні».

Цікава, што старажытнагрэцкі рытар Менандр Лаадыйкейскі ў сваім трактате «Аб урачыстым красамоўстве» (III ст. н. э.) рэкамендаваў спалучаць плач і пахвалу, прэзентуючы апошнюю як нагоду для плачу. Саламон Рысінскі прымяняе адваротны прыём, выкарыстоўваючы плач як нагоду для пахвалы.

У плане формы Рысінскі намагаўся зрабіць свае творы як мага больш разнастайнымі. Сярод яго эпітафіі сустракаюцца вершы з нарацыяй ад асобы памерлай («Помнікі» Барбары Асалінскай і Эльжбэце Турскай); эпітафія Рэгіне Бучынскай аформлена ў форме дыялогу: жонка адказвае мужу, які папракае яе ў заўчасным адыходзе.

Цікавае спалучэнне функцыянальнай і эмблематычнай пазіі можна назіраць у вершы «Dialogus hospitis et Musae» ('Дыялог замежнага гасця і музы'), змешчаным у «Помніку» Крыштафу Радзівілу (Rysinius 1614, 20). Сам па сабе дыялог у эпітафіях вядомы з часоў старажытнагрэцкага паэта Леаніда з Тарэнта (III ст. да н. э.). Рысінскі выкарыстоўвае форму дыялогу, каб раскрыць сімвалічнае значэнне элементаў герба Крыштафа Радзівіла: вандроўнік задае пытанні пра выявы на гербе, а муза, адказваючы на іх, тлумачыць значэнне сімвалаў трайнага рога, карабля, вежы, зверга і арла. Праз гэтак тлумачэнне раскрываюцца і падкрэсліваюцца вартасці памерлага.

3. Празаічныя фрагменты зборніка: лаканічнасць і прагматыка надмагільнай інскрыпцыі. Увагі заслугоўваюць не толькі вершы Рысінскага. Празаічныя радкі, змешчаныя паэтам на помніках, гучаць арыгінальна і дасціпна, ім уласціва лаканічнасць і вастрыня думкі. Ствараючы іх, Рысінскі праявіў сябе як майстар афарыстычнай інскрыпцыі, намагаючыся выказаць як мага болей у сціслым тэксце, абмежаваным прасторай надмагільнага каменя.

Для празаічных фрагментаў «Monumenta...» характэрна прагматыка, імкненне «зачапіць» чытача. Часта сустракаюцца рытарычныя пытанні, звароты да мінакоў: *Subsiste hospes quisquis es et vide minuta, magna, summa, ima. Invenies aeternum sub Jove nihil. Imo momento temporis maximarum rerum momenta subverti, everti* 'Спыніся, вандроўнік, хто б ты ні быў, і пабач маленькае і вялікае, найвышняе і найменшае. Ты знойдзеш, што вечнасць пад Богам – нішто, у адно імгненне значнасць вялікіх рэчаў нізрынаецца і знічтажаецца' (Rysinius 1614, 30).

Стылістыка і форма запісу празаічных частак «Monumenta...» указвае на іх блізкасць да старажытнага жанру «элогіум» (*elogium*). Элогіямі ў антычнасці называліся надпісы на статуях і будынках, абмежаваныя па памеры (максімальна 5 радкоў), якія змяшчалі імёны памерлага і пахвалу ў форме пераліку яго заслуг. Асабліва ўвага надавалася форме элогія, іх графічнаму афармленню, якое выконвала «камементарыўныя і аздобніцкія функцыі» (Otwińska 1999, 159).

Творы Рысінскага вылучаюцца вытанчанай і прадуманай стылістыкай. Так, у эпітафіі Соф’і Радзівіл вельмі дарэчы выкарыстоўваецца 6-кратная анафара; у «помніку» князю Юрыю Радзівілу хізм вытанчана спалучаецца з паранамазіяй: *conditur heic ingens ingentis gloria Gentis* 'тут ляжыць вялікая слава вялікага роду' (Rysinius 1614, 26). Улюбёным рытарычным прыёмам Рысінскага з’яўляецца сінтаксічны паралелізм: *Volanus <...> cui Magna Polonia ortum dedit, Magna Lithuania hospitium exhibuit, magna gens Radivilia domum praebuit <...>* 'Волян, якому вялікая Польшча дала нараджэнне, Вялікая Літва прадставіла прытулак, вялікі род Радзівілаў прапанаваў <свой> дом' (Rysinius 1614, 46). *Quid non mobile sub caelo? Quid non mutabile sub luna? Quid non mortale in orbe? Quid non corruptibile in terra? Unum extra omnia lumen* 'Што непахісна пад сонцам? Што нязменна пад месяцам? Што несмяротна на свеце? Што не псуецца на зямлі? Нішто, акрамя адзінага Бога' (Rysinius 1614, 40). Яшчэ адной характэрнай рысай стылю «Monumenta...» з’яўляецца градацыя: *At mortalium quivis et ubivis movetur, mutatur, moritur, corrumpitur. Ille senex sit, vir, iuvenis, puer, atque puellus, qualis, eheu, Nicoleos Radivil*

hic, primum parentium gaudium, primum cordolium ‘У смяротных што заўгодна і дзе заўгодна хістаецца, змяняецца, памірае, псуецца. Той, хто мог бы стаць старым, мужам, юнаком, хлопчыкам і дзіцяняткам – Мікалай Радзівіл, на жаль, тут знаходзіцца, першая радасць і першая скруха бацькоў’ (Rysinius 1614, 40).

Зборнік «помнікаў», апублікаваны ў 1614 г. у Любчы, меў працяг. Твор «*Variorum monumentorum decas altera*» (‘Розных помнікаў другі дзясятка’) з нейкіх прычын не быў надрукаваны і захаваны ў рукапісе (НГАБ, ф. 694, воп. 1, спр. 145, арк. 1–16). У творы змяшчаюцца «помнікі» ваяводзе віленскаму князю Мікалаю Радзівілу «Рудому» (1512–1584), кашталяну віленскаму Астафію Валовічу (1520–1587), кашталяну віленскаму князю Янушу Радзівілу (1579–1620), жамойцкаму суддзі Андрэю Валовічу (?–1614), падчашаму Вялікага Княства Літоўскага Пятру Валовічу (?–?). Сярод помнікаў пераважаюць праявіны інскрыпцыі. У вершаванай форме выкананы толькі дзве эпітафіі, прычым у «помніку» князю Крыштафу Радзівілу паўтараецца «Дыялог замежнага госця і музы», вядомы нам па выданні 1614 г.

Зборнік «*Monumenta... diversis personis... posita*» сведчыць, наколькі багатай і разнастайнай была фунеральная культура Беларусі XVII ст. Дадзенае выданне захоўвае копіі рэальных надмагільных помнікаў, рэпрэзентуючы сапраўдныя адбіткі тагачаснай паэтычнай творчасці, звязанай з пахавальным абрадам. Аддаўшы апошнюю даніну памяці сваім сябрам і патронам, Рысінскі стварыў літаратурныя помнікі важным асобам беларускай гісторыі, увекавечыўшы іх заслугі для нашчадкаў. Яго творы – сапраўдныя нерукачынныя, паводле Гарацыя, «трывалейшыя за медзь» помнікі нашага слаўнага мінулага.

ЛІТАРАТУРА

- Грыцкевіч А. Радзівіл Соф’я // Вялікае Княства Літоўскае: Энцыкл.: У 2 т. Мн., 2007. Т. 2. С. 493.
 Кавалёў С. Шматмоўная паэзія Вялікага Княства Літоўскага эпохі Рэнесансу. Мн., 2010.
 Порецкий Я. И. Соломон Рысинский: Solomo Pantherus Leucorussus. Конец XVI – нач. XVII в. Мн., 1983.
 Прыстаўка Я. Зборнік лістоў Саламона Рысінскага «*Epistolarum libri duo*» (Альтдорф, 1587) як помнік гуманістычнай эпістальнай культуры // Актуальныя праблемы філалогіі: антычная культура і славянскі мир: Сб. науч. ст. Мн., 2011. С. 141–148.
 Otwinowska B. Elogium // Słownik literatury staropolskiej / Pod red. Teresy Michałowskiej. Wrocław [i in.], 1999. S. 159–161.
 [Pontanus Jacobus] Jacobi Pontani Poeticarum institutionum libri tres. Ingolstadii, 1594.
 [Rysinius Solomon] Rerum ab illustrissimo principe Christophoro Radivilo... praeclare gestarum epitome conscripta... a Solomone Rysinio... accessit Variorum monumentorum decas. Lubecae ad Chronum, 1614.
 [Scaliger Iulius Caesar] Iulii Caesaris Scaligeri Poetices libri septem. [Sine loco], 1581.
 Zabłocki S. Epicedium // Słownik literatury staropolskiej / Pod red. Teresy Michałowskiej. Wrocław [i in.], 1999. S. 166–168.
 Zabłocki S. Epitafium // Słownik literatury staropolskiej / Pod red. Teresy Michałowskiej. Wrocław [i in.], 1999 [a]. S. 216–218.

Паступіў у рэдакцыю 03.06.11.

Ягор Уладзіміравіч Прыстаўка – кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры класічнай філалогіі.